

**Podprimo borbo
delavcev ladje-
delnice Sv. Marka**

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047

DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 24-36

NAROČNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XXI. - Štev. 7 (737)

TRST - 9. junija 1969

Posamezna številka 40 lir

Petnajstrednik Spedis. in abb.
Quindicinale post. Gruppo II

Po skrajno negativnih odgovorih CIPE

Delavci so zasedli ladjedelnico Sv. Marka

Podprimo pravično borbo delavcev za ohranitev
delovnih mest in rešitev tržaškega gospodarstva!

V torek, 3. junija 1969 so delavci zasedli ladjedelnico Sv. Marka. Na čelo zasedbe se je postavil odbor, ki so ga bili delavci izvolili ob nedavni zasedbi tržaškega županstva. Odbor je objavil posebno sporočilo, v katerem je rečeno:

«Delavci! Kot posledica skrajno negativnih rezultatov srečanja na ministrski ravni in potem, ko je vodstvo podjetja odreklo notranji komisiji pravico sklicati informativno skupščino delavcev v podjetju samem, je bila oklicana zasedba ladjedelnice Sv. Marka. Zasedbeni odbor vabi delavce, naj disciplinirano ostanejo v obratih in se ravna po navodilih.»

Kmalu po zasedbi Sv. Marka je odbor izdal poziv tržaškemu ljudstvu. V pozivu je rečeno:

«Delavci so zasedli ladjedelnico Sv. Marka. To je zadnje dejanje dolgega boja, polnega žrtve delavcev, za zaščito svojega delovnega mesta, za svoje sinove, za vse mesto. Rimska vlada je za te potrebe slepa in gluha. Meščani! Solidarizirajte, podpirajte boj delavcev ladjedelnice Sv. Marka!»

Tržaška federacija KPI je ob tej priliki objavila sporočilo, v katerem je rečeno, da so rezultati razgovorov, ki so jih imeli sindikalisti pred nedavnim v Rimu, ponoven dokaz resničnega hotenja vlade, da likvidira ladjedelnice v Trstu. Federacija KPI

podpira zasedbo ladjedelniških obratov in poziva prebivalce, naj gmotno in moralno podpro delavce. Tržaška federacija obvezuje svoje članstvo, naj se vsestransko zavzame za to, da bo do take podpore prišlo v čim širši enotnosti in strnjnosti.

Borba delavcev ladjedelnice Sv. Marka je našla velik odmev v Trstu in vsej deželi. Množe se tudi solidarnostne akcije. Pretekli petek so iz solidarnosti stavkali delavci industrijske stroke. Računa se, da je stavkalo 11.000 delavcev. Delavce v ladjedelnici so v preteklih dneh obiskali predstavniki delavskih strank, nekaterih političnih gibanj in množičnih organizacij. Tudi okoliške občinske uprave so izrazile svojo solidarnost z delavci. Tržaška občinska uprava pa, vsaj doslej, ni pokazala najmanjše dobre volje, da bi se kakor koli zavzela na pristojnih mestih za to, da se navzdržen položaj začne ugodno reševati. Tako kot deželna in rimska vlada tudi tržaška občinska uprava — in seveda tudi demokristjanska stranka — še vedno vztrajajo na svojih okostenelih stališčih in trdijo, da položaj v Trstu ni obupen. Seveda tem obljubam tržaški proletarij ne verjame in tudi velik del prebivalstva ne deli mnenja z vladajočimi krogi. Vedno bolj prevladuje prepričanje, da vladajoči tirajo tržaško gospodarstvo v dejanski polom.

Mladi komunisti, socialisti, social-
(Nadaljevanje na 4. strani)

Zborovanje delavcev v zasedeni ladjedelnici

Poslanstvo kulturno-prosvetnih organizacij

Preteklo je komaj 100 let odkar so bile na Tržaškem in Goriškem ustanovljene prve slovenske čitalnice imenovane »Kmečke čitalnice«. Pred 100 leti torej se je začelo prvo množično udejstvovanje Slovencev na prosvetnem in kulturnem področju.

Stoletje je razmeroma kratka

doba v življenju nekega naroda, vendar je ta doba velikanskega pomena za slovenski narod v celoti in za Slovence v Italiji prav posebno.

Za nas je važno, sedaj in tukaj, presoditi razvoj, vzpon in spremembe kulturno - prosvetnega udejstvovanja slovenskega življa in od tega povleči ustrezen pouk.

Socialni ustroj Slovencev na Tržaškem in Goriškem se je bistveno spremenil. Ko so ustanavljali prve kmečke čitalnice so bili Slovenci skoraj v celoti kmetje. Tudi mladinec, ki ga je skopala zemlja zapodila v mesto je, čeprav se je spremenil v delavca, imel še vedno kmečko dušo. Danes pa so kmetje v teh krajih le pičla manjšina.

Pred 100 leti so se maloštevilni izobraženci trudili, da bi svoje znanje posredovali preprostim ljudem. Tudi zato so ustanavljali in vodili kmečke čitalnice. In delali so v mnogo bolj težkih pogojih kot so današnji.

Tudi danes bi moralo biti množično kulturno in prosvetno delo namenjeno predvsem delavskemu razredu in delovnim ljudem na splošno, kajti ravno tem ljudem najbolj preti nevarnost raznarodovanja. Ravno v tem je veliko poslanstvo obstoječih kulturnih in prosvetnih ustanov in organizacij. V dobi, ko imajo delavci vedno več prostega časa je nujno potrebno, da kulturne in prosvetne organizacije posvečajo posebno pažnjo prav njim, da skrbijo tudi za pravilno in koristno izkoriščanje razpoložljivega časa, da se postopoma odpravljajo negativne plati tempa življenja.

Če so se napredna socialna gledanja rodila v nas, če se ta nenehno utrjujejo, je zelo razveseljivo in je znak naše moči, ki izhaja iz neprestane debate in kritike ter iz aktivnega delovanja

na kulturno - prosvetnem in socialnem področju. Toda nekateri krogi slovenskih izobražencev se, žal, vsega tega ne zavedajo in ne dovoljujejo, da bi se resna kritika dvignila iznad slobnega brbljanja. Bojijo se, da bi v drugih krogih zvedeli za naše šibkosti in tudi za odklone narodni zavesti. Toda kdor se samo brani, se slabo brani.

Aktivno kulturno udejstvovanje, širjenje dobre, zdrave kulture predstavlja najboljšo obrambo, ker med drugim tudi krepi zavest nacionalne usmerjenosti, odpravlja v srcih razloge zmede in čuta manjvrednosti.

Takšna volja do kulture vlija vedno sveže moči v boj, ki ga neprestano vodi slovenska narodna skupnost v Italiji za svoj lasten obstoj.

Naša maloštevilna skupnost živi res razgibano in se s hvalevredno požrtvovalnostjo udejstvuje na najrazličnejših področjih. Mnogo več uspehov pa bi lahko želi, ko bi naši delovni ljudje prejeli pomoč tudi od večjega števila slovenskih izobražencev.

Prav tukaj in sedaj bi morali umetnost in znanost, šola in značaj biti hrana za krepitev narodne zavesti, katere smo slovenska šola ne more dati.

Tesni stiki, stalna povezava na-

DUŠAN KODRIČ

(Nadaljevanje na 4. strani)

Mladinski pisatelj Ribičič umrl

Ko je bil list v tisku smo izvedeli, da je v Ljubljani umrl mladinski pisatelj Josip Ribičič, ki je svojčas učil na Cirilmetodovi šoli v Trstu in urejal »Novi rod«.

Noji

da se vzdruže spreminja. Socialist Fortuna se izmika, nato vabi Škerka, naj svoj predlog umakne. Poslanec Padula (KD) trdi, da je Škerkov predlog tehnično neizvedljiv in da se ga ne sme sprejeti. Glasovanje. Za Škerkov predlog, ki uvaža slovenščino v vse faze sodne razprave, glasujejo samo komunisti, socialproletarci in poslanci »Suedtiroler Volkspartei«. Poslanec Fortuna iz Vidma in njegovi socialisti, demokristjani, republikanci, liberalci, misovci in mornahisti glasujejo proti.

K sreči je južnotirolski poslanec Riz ob sodelovanju poslanca Škerka pripravil nov predlog, katerega so podpisali tudi nekateri drugi poslanci. Ta predlog priznava Slovincem pravico do rabe materinščine na sodišču in pri pričevanju in sestavi zapisnikov. Razsodba bo še vedno v italijanščini. Seveda je predstavnik »Volkspartei«, povsem razumljivo, zahteval, naj se vključi še odstavek, da »pač ostanejo v veljavi pravice, pridobljene na osnovi mednarodnih dogovorov«. Na Južnem Tirolskem imajo namreč Nemci širše pravice in jih torej Škerkov predlog ni za-

nimal, če izvajamo neko »manjšinsko« solidarnost.

Omenjeni popravek odtodno predlog, kot že povedano, nosil tudi nekaj drugih podpisov, med katerimi tudi Belcijevega in podpis Goričana Marocca. Vemo, da je bil sprejet z veliko večino glasov.

Ne bomo pripisovali vseh zaslug tovarišu Škerku. Zadovoljstvo se s komentarjem »Novega lista«, ki je pokazal dober mero objektivnosti.

Kaj pa »Katoliški glas«?

Ta ne vidi dlje od goriškega zvonika. Rad bi pa opravičil prodane glasove svojih bratcev demokristjanskemu poslancu Maroccu in mu zato pripisuje vse zasluge, tudi tiste, ki upravičeno pripadajo poslancu Rizu. Škerka pa za uredništvo »Katoliškega glasa« ni, dosledno po liniji »Slovenske skupnosti« in »Slovenskega ljudskega gibanja« (kajne, gospod Drago Štoka, da ste v Ljubljani trdili, da se to ne dogaja?) zanikanje obstoja slovenskega poslanca v Rimu in to zato, ker ni imel »žegna« prvakov »lipove vejice«.

In vendar so gospodje pri »lipi« verni katoličani, kot omenje ni deželni svetovalec, in bi zato morala tudi zanje veljati božja zapoved: »ne pričaj po krivem«, ki določa, da je laž greh.

St. S.

«Ne, tega ne moremo sprejeti. Nikakor ne! Si predstavljate, kaj bi se zgodilo, če bi obveljala tvoja? V Firencah bi n.p.r. aretirali nekega Slovence in bi mu morali soditi po slovensko. Daj no!»

«Poslušaj, ko prideš v Trst, te bodo Slovenci pretepli, da boš črn. Razumeš. Nekaj jim je treba priznati, razumeš!»

«No, res... Nekaj že, a ne tistega, kar hočeš ti.»

Pogovor se je odvijal na širokem hodniku »Transatlantico«, kjer je bar poslanske zbornice. Bravcem ne bo težko spoznati, da je tisti, ki je postavljajo odločne zahteve, poslanec Albin Škerk. Moramo pa pojasniti tudi to, da je tisti drugi, ki noče, da bi se sprejelo načelo o sodni razpravi v slovenščini, poslanec Belci, ki pripada tržaški KD, ki se bo nato čez noč prelevil v zagovornika naših pravic (z omejitvami). Temu pogovoru je prisostvoval tudi poslanec Marocco, ki pripada goriški KD.

Drugi del se je odigral v zbornici. Poslane Škerk, ki je bil že dogovorjen z mnogimi poslanci demokristjani, »Volkspartei«, liberalci in drugimi opaža,

Poslanska zbornica je sprejela načelo o rabi slovenskega jezika na sodišču

Pomembna zasluga našega poslanca tovariša Albina Škerka

Poslanska zbornica v Rimu je odobrila pooblastilo vladi, naj izvede reformo zakonika o kazenskem postopniku. Novi zakonik predvideva med drugim tudi pravico pripadnikov narodnih manjšin, da se poslužujejo svojega jezika na sodišču. To je posebno važno za Slovence, saj sedanji zakonik, ki jih je uvedel fašizem, strogo prepovedujejo rabo slovenskega jezika na sodišču.

Za reformo zakonika o kazenskem postopniku je glasovala velika večina poslovancev. Tej reformi nasprotuje samo skrajna desnica.

Komunisti že dolgo zahtevajo ne le reformo omenjenega zakona, temveč odpravo vseh fašističnih zakonov, ki so še v veljavi. Tudi v nedavni razpravi v poslanski zbornici so komunisti aktivno sodelovali ter odločilno pripomogli, da se je uspešno zaključila.

Poslanec tovariš Albin Škerk je v razpravi o novem zakoniku odločno zahteval odpravo vseh diskriminacij proti pripadnikom narodnih manjšin in v prvi vrsti odpravo diskriminacij proti Slovencem. Navezal je stike tudi s poslanci drugih političnih skupin ter dosegel njihovo podporo. Pomembna je bila zlasti podpora, ki jo je v dal južnotirolski poslanec Riz.

Tržaška federacija KPI je po pozitivnem zaključku razprave v poslanski zbornici in po sprejemu predlogov, ki so bili sprejeti, objavila posebno sporočilo, v katerem pravi, da je z zadovoljstvom sprejela vest, da je velika večina v poslanski zbornici sprejela načelo o uporabi slovenskega jezika na sodišču. Federacija KPI poudarja, da je pomembno tudi dejstvo, da so se vse parlamentarne skupine, razen skrajne desnice, srečale okrog pobude poslanca Albina Škerka, ki je prvi predlagal in obširno dokumentiral potrebo po odpravi členov starega in diskriminacijskega zakonika.

Sad enotnih akcij KPI

Ta prvi sklep so rodile, tako poudarja tržaška federacija KPI, vztrajne in enotne akcije ter dolgoletne borbe, ki jih je vodila Komunistična partija Italije v vseh smereh. Sedanji uspeh naj vzpodbuja slovenske in italijanske demokrate k nadaljnji borbi za odpravo celotnega fašističnega zakonika, za polno uveljavitev narodnih pravic Slovencev in za popolno izenačenje državljanov slovenskega jezika z večinskimi narodom.

Zadevno pooblastilo vladi mora odobriti še senat. Šele nato bo stopilo v veljavo. Upamo, da se bo tudi v senatu glasovala zanj tako velika večina kot v poslanski zbornici in da ne bodo v besedilo vnešene spremembe.

Iz govora, ki ga je imel tovariš Škerk v poslanski zbornici dne 22. maja 1969, povzemamo naslednje:

«Več je razlogov, zaradi katerih sem se odločil spregovoriti. Poudariti hočem najprej, da je v zakonskem predlogu, ki ga je tu predložilo ministrstvo za pravosodje in ga je delno spremenila pravosodna komisija pri poslanski zbornici in ki daje vladi pooblastila in navodila za reformo zakonika o kazenskem postopniku, velika vrzel, ki pa se da in se mora zapolniti. Po spremembi, ki jo je vnesla komisija,

se v členu 2 zakonskega predloga pravilno zatrjuje naslednje: zakonik o kazenskem postopniku mora uveljaviti ustavna načela in se prilagoditi mednarodnim konvencijam, ki jih je Italija ratificirala.

Popolnoma se strinjam s to načelno izjavo in v glavnem tudi s smernicami, ki se dajejo vladi in komisiji, ki jo predvideva člen 1 zakonskega predloga; kritiziram pa pomanjkanje podrobnih smernic, v duhu katerih bo izdelana in nato uresničena reforma zakonika o kazenskem postopniku.

Po 44 letih stvarnost vedno ista

Želim opozoriti zbornico in vlado na grobo krivico, ki bi jo storili, če v novem zakoniku ne bi upoštevali dejstva, da v italijanski republiki živijo narodne manjšine: slovenska v Furlaniji - Julijski krajini, nemška v Gornjem Poadižju in francoska v Aosti in še nekatere druge jezikovne manjšine. V besedilu novega zakona ni niti najmanjše omenbe pravice narodnih manjšin do rabe lastnega jezika v raznih fazah procesa in v odnosih s sodno oblastjo. Ta pomanjkljivost je zelo huda in priča o tem, da vlada namerava nadaljevati nedemokratično in protiljudsko politiko do narodnih manjšin in še posebej do Slovencev v Furlaniji - Julijski krajini.

Na osnovi nekega avstrijskega zakona iz leta 1883 so Slovenci in Italijani v naši deželi imeli pravico do izražanja v materinem jeziku tudi na sodišču. Posamezne faze sodnega postopka so potekale v materinem jeziku tega prebivalstva. Danes — dvajset let po sprejemu demokratične ustave, ki izhaja iz zmage nad fašizmom, se še odreka slovenskemu prebivalstvu pravica do uporabe lastnega jezika.

Kot pesek v oči tej narodni skupnosti so imenovali pri tržškem sodišču nekaj funkcionarjev, ki poznajo slovenščino in ki po potrebi lahko nastopijo kot tolmači. Ta rešitev, ki jo hudo omejuje sam člen 137 veljavnega zakonika o kazenskem postopniku, ne odpravlja bistvenega problema in žali Slovence, ki so tako izenačeni s tujci, kar je v ostrem nasprotju s členom 3 in 6 republiške ustave. Zato je treba sedanje stanje spremeniti.

Da bi bolje razumeli absurd in paradoks tega stanja, navajam primer sodne razprave, na kateri so obtoženi Slovenci pred sodniki, ki slovenskega jezika ne poznajo, v prisotnosti tolmača: Pred sodnim zborom so stranke, odvetniki, priče, zapisnikar, sodnik in tolmač. Sodnik postavlja vprašanja, a ga stranke ne razumejo, nastopi tolmač, ki prevede sodnikova vprašanja. Stranke odgovarjajo, toda sedaj ne razume sodnik in pozove tolmača, naj prevede slovenske odgovore v italijanščino. Prekine ju odvetnik v italijanščini, ki jo stranke ne razumejo in zato začudeno strmiijo in prisostvujejo nerazumljivim pogovorom med sodnikom in branilcem, ne da bi mogle slediti in kontrolirati razpravo o njihovih življenjskih koristih in ne da bi mogle poseči vmes ter pojasnjevati okoliščine in dejstva.

Mnogokrat — skoraj vedno —
branilci oporekajo točnosti tol-
mačevega prevoda in izjavljajo,

da prevod ni v skladu z izjavami oboženca ali pa da priče niso izjavile tega, kar pravi tolmač. Tedaj pride do prerekanja. Sodnik prisostvuje kot oseba, ki se je zadeve ne tičejo in ne ve kdo ima prav. Najhuje pa je tedaj, ko slovenska stranka nekoliko razume italijanščino, se pa ne zna točno izraziti. Marsikdaj izjavi kaj takega, kar ni name-ravala izjaviti.

Ta primer, ki se bo morda smešen, je že leta 1925 orisal nedavno umrli bivši slovenski poslanec Besednjak. Navedel sem ga pa zato, ker je po 44 letih stvarnost vedno ista.

Prepričan sem, da je prišel čas, ko mora demokratična republika, ki je izšla iz odporništva, priznati narodnim manjšinam vse pravice, ki jim pripadajo. Res je bilo nekaj storjenega za francosko in nemško manjšino, mnogo manj pa je bilo storjenega za slovensko manjšino, čeprav je plačala visok krvni davek v boju proti fašizmu in nacizmu.

**Prvemu koraku
naj bi sledili še drugi**

Pri pripravi in definiranju novega zakonika o kazenskem postopniku naj se torej upoštevajo pravice narodnih manjšin, z odpravo in spremembo vseh členov starega zakonika, ki manjšine diskriminirajo in preganjajo. Naj se pri tem upoštevata člena 3 in 6 republiške ustave, ki svečano proglašata enakopravnost vseh državljanov in zaščito narodnih manjšin. Končno se morajo upoštevati posebni statuti treh dežel, v katerih živijo zainteresirane narodne manjšine. Za Slovence na Tržaškem ozemlju na ozorjam tudi na člen 5 II. priloge londonske spomenice o soglasju, ki sta jo podpisali Italija in Jugoslavija v letu 1945. Omenjeni člen določa pravico do rabe materinega jezika v uradnih in osebnih odnosih z upravno in sodno oblastjo. Lahko bi se še sklicevali na splošno deklaracijo o človeških pravicah in na enkliko »Pacem in Terris«, kjer se prav tako slovesno proglašajo pravice narodnih manjšin. Sklicujoč se na vse te pravice, ki so bile z besedo večkrat priznane toda do sedaj uresničena samo v najmanjši meri, je slovenska manjšina, ob glede na strankarske razlike, naslovila najvišjih državnih oblastem številne prošnje, resolucije, protestna pisma in pozive. Komunistični poslanci (in ne samo tržaški, goriški in videmski), od Srebrniča do Bernetičeva in Vidalijski in drugih so vedno podpirali zahteve po pravicah narodnih manjšin in še posebej slovenske. Zato danes v tej dvorani, preko mene vabijo vlado in komisijo, ki bo izdelala novi zakonik o kazenskem postopniku, naj priznata narodnim manjšinam pravico do rabe materinščine med sodnimi razpravami in v vseh odnosih z oblastjo. To bi bil prvi korak, kateremu naj bi sledili še drugi, odločilni, to je splošna reforma sodne ureditve, po kateri naj bi v deželah, kjer žive narodne manjšine, deloval sodnik, ki pozna oba jezika, kar bi omogočilo obtožencem in strankam izražanje v lastnem jeziku. To je brez dvoma ustavna pravica, ki jamči narodnim manjšinam kulturno svobodo in tudi pravico do rabe lastnega jezika.»

Delavci na županstvu

Tržaški delavci se odločno in vztrajno borijo za ohranitev svojih delovnih mest in za rešitev tržaškega gospodarstva. Težko bi bilo prešteti vse akcije, ki so jih doslej izvedli, težko prešteti koliko žrtev so utrpeli v mnogih letih boja. Na strani delavcev je vse mesto. Toda rimska vlada ne kaže razumevanja za Trst. Njena zgrešena politika tira tržaško gospodarstvo v propast. Med zadnje akcije delavcev ladjedelnice Sv. Marka spada tudi zasedba tržaškega županstva, do katere je prišlo pred dvema tednoma. S to zasedbo so prizadeti delavci opozorili tudi širšo javnost na obupen položaj.

Vprašanja - interpelacije občinskih svetovalcev KPI

SLOVENSKA SOLA V
BARKOVLJAH POTREBUJE
NOVE KLOPI

Občinska svetovalka KPI tovarišica Jelka Gerbec je naslovila na občinski odbor v Trstu vprašanje v zvezi s slabim stanjem klopi v osnovni šoli v Barkovljah.

V zvezi s tem vprašanjem je sekcija KPI Matjašič v Barkovljah objavila letak, v katerem je med drugim rečeno:

«Klopi v tej šoli so izrabljene, škripajo in se že kar podirajo. Iz nekaterih celo štrlijo žebli, da si včasih otroci stržejo obleke. Pred kratkim so menjali klopi v italijanski šoli. Nekatere zavržene klopi te šole so deloma dali na razpologo slovenski šoli.

Zato je naša občinska svetovalka v svojem vprašanju postavila pristojnega občinskega odbornika pred odgovornost, ki jo ima, rekoč, da je očitno, da gre za diskriminacijo. Zahtevala je, naj nujno poskrbi za to, da bo tudi slovenska šola dobila moderne klopi. Zahtevala je, naj se za vedno odstrani razlika v odnosih z italijansko in slovensko šolo.

Občinski odbornik De Gioia je odgovoril, da je osebno ugotovil, da je zahteva občinske svetovalke pravilna. Dejal pa je, da niso mislili delati nobenih razlik ter da ne gre za diskriminacijo. Dejal je tudi, da slovenski šoli niso dodelili novih klopi, ker občinska uprava ni prejela zadnevne prošnje od didaktičnega ravnatelja odnosno od šolskega skrbnika. Zagotovil pa je, da bo občina vseeno nabavila nove klopi po možnosti še pred začetkom novega šolskega leta.

AVTOBUSA PROGA ŠTEV. 29

Niša občinska svetovalka tov. Jelka Gerbec je opozorila pristojnega občinskega odbornika na nevarnost, ki jih povzročajo avtobusne zveze v Trstu. Avtobusi na progi števil. 29 se ustavljajo pri Ljudskem vrtu. Potniki, ki npr. iz Škedenja potujejo k Sv. Ivanu, se morajo zato posluževati dveh prog, kar povzroča tudi občutne stroške, ali pa morajo od Ljudskega vrta dalje pešati. Dejstvo, da je končna postaja proge števil. 29 pri Ljudskem vrtu je še posebej neprijetno za študente, ki obiskujejo slovenske višje srednje šole pri Sv. Ivanu.

Naša svetovalka svetuje, naj bi končno postajo premestili na Trg Gioberti pri Sv. Ivanu.

VARSTVO RIŽARNE

Občinski svetovalec tovariš Dario Supancic je naslovil na tržaškega župana vprašanje glede varstva tržaške Rižarne, ki je bila med vojno ječa in krematorij, v katerem so nacisti sežigali partizane in druge politične jetnike. V svoji vlogi je komunistični občinski svetovalec opozoril župana, da Rižarna, ki je bila preteklo leto proglašena za narodni spomenik, ni dovolj zaščitena.

ULICA MARCHESETTI BREZ
PLOČNIKOV ZA PEŠCE

Svetovalec tovariš Gombač je povabil pristojnega občinskega odbornika, kaj poskrbi za ureditev pločnikov v Ulici Marchetti. Z nastankom novega naselja se je v omenjeni ulici močno povečal tudi promet. Na cestah ni zebrastih prehodov za pešce in potrebnih opozorilnih znamenj.

NEHIGIENSKE SANITARIJE

Svojčas so v nekaterih vaseh v gornji tržaški okolici zgradili javna stranišča. Ta pa so silno zanemarjena. Na Kontovelu je nekdo napisal na javnem stranišču »Pecicolo, zona infetta!». Posebno zanemarjeno je stranišče v Križu. V zvezi s temi neugodnostmi je občinski svetovalec tov. Gombač pozval pristojno občinsko odbornišvo, naj poskrbi, da se čimprej te nevarnosti odpravi.

ZA PREVOZ OTROK
Z BANOV V OPENSKO
SOLO

Tržaška občinska svetovalca KPI tovariša Jelka Gerbec in Dolfi Wilhelm sta pred kratkim naslovila tržaški občinski upravi pismo, v katerem zahtevata, naj za otroke iz Banov, ki obiskujejo vrtec, osnovno ali srednjo šolo na Opčinah preskrbi brezplačen prevoz. Zahtevo utemeljuje ta z dejvom, da je omenjena vas precej oddaljena od Opčin, da je cesta zelo nevarna, ker je na njej mnogo prometa in da mnogi starši ne morejo sami skrbeti za prevoz. Letos obiskuje otroški vrtec 7 otrok, osnovno odnosno srednjo šolo pa 18 učencev.

Teror režima grških polkovnikov

Narašča odpor demokratov in protifašistov

Režim grških polkovnikov je sprožil nov val procesov proti grškim rodoljubom in demokratom. V prvi polovici preteklega maja je bilo sedem procesov, na katerih so obsodili 86 demokratov.

Iz zloglasne ječe v Averoff, kjer so zaprti številni protifašisti in demokrati, je dospelo pismo, v katerem je rečeno: »Jetniki izražajo svojo solidarnost 80 rodoljubom, ki jih sodijo v Atenah, Solonu in Larisi. Zelo smo zaskrbljeni — pravi pismo — zaradi nevarnosti, ki preti skupinam protifašističnih rodoljubov. Zadržite odločno, naj osvobodijo vse politične jetnike. Protestirajte proti obsodbam«. V dneh od 12. do 14.5.69 je neko vojaško sodišče v Atenah sodilo skupino komunistov. Grigoris Faraco, član Centralnega komiteja Komunistične partije Grčije je bil obsojen na do smrti, Giorgio Moraitis na do 20 let, Mihalīs Tsimekis na 18 let, Lazaros Kiritsis pa na 16 let ječe.

Dne 15. maja je vojaško sodišče v Atenah začelo proces proti knjigarju Polihronisu Misisu. Obtoženec je bil obsojen na 18 let ječe. Istočasno so bili obsojeni še drugi trije obtoženci.

Istega dne je vojaško sodišče v Atenah obsodilo tudi večjo skupino uradnikov državne telefonске družbe. Tri dni kasneje je isto sodišče obsodilo na razne zaporne kazni neko drugo skupino grških komunistov.

Dne 14. maja je vojaško sodišče v Solunu začelo proces proti 39 članom protifašistične fronte. Proces je bil odložen. Obtoženci so povedali, da jih je policija hudo mučila ter da jih je prisilila, naj podpišejo neresnične izjave.

S podobnim naštevanjem bi lahko nadaljevali. Seznam oseb, ki so bile mučene in obsojene, je zelo dolg. Vesti, ki jih objavlja »Glas Grčije« v tujini, so pretresljive. »Glas Grčije« je poročal tudi o aretaciji večje skupine grških oficirjev.

Kljub terorju, ki vlada v vsej Grčiji, narašča odpor proti režimu polkovnikov. Nobelov nagajenec, pesnik Giorgio Seferis je obsodil tiranijo polkovnikov. Režim je obsodilo tudi 18 grških pisateljev. Znani skladatelj Mikis Theodorakis je poslal v tujino magnetofonski zapis s protesti proti režimu polkovnikov. Proti režimu je nastopil tudi Stratis Mirivilis, ki spada med največje sodobne grške pisatelje. Iz vesti, ki prihajajo iz Grčije izhaja, da se odpor proti režimu polkovnikov veča zlasti v vrstah kulturnih delavcev.

Zelo vznemirjajoče pa je dejstvo, da se vrše na grškem ozemlju v bližini jugoslovanske in bolgarske meje vojaške vaje pakta NATO. Te vaje so huda provokacija, ki utegne povzročiti še večjo napetost v jugovzhodni Evropi, po drugi strani pa te vojaške vaje dajejo podporo sedanjemu režimu v Grčiji. Pri teh vajah sodelujejo italijanske, britanske, belgijske, zahodnonemške in seveda grške čete.

Decentralizacija občinske uprave v Trstu

Tržaški komunisti se že dalj časa zavzemajo za decentralizacijo mestne občinske uprave. Prizadevanje za uresničitev te zahteve, se, kot kaže, bliža koncu. Tržaški ob-

činski svet bo v kratkem sprejel zadevno odločitev. Ustanovljene bodo tudi krajevne in rajonske konzulte. Načrte je izdelala komisija, ki je bila ustanovljena v ta namen. Toda ti načrti niso povsem v skladu z zahtevami in potrebami. Kaže tudi, da v določenih političnih krogih primanjkuje volje, da bi konzulte imele tak značaj, ki bi ustrezal prebivalcem.

Krajevne odnosno rajonske konzulte bodo pomembna pridobitev ako bodo temeljile na demokratičnih osnovah in ako ne bodo svojega poslanstva vršile zgolj mehanično. Te konzulte bodo omogočile tesnejšo povezavo med občani in občinsko upravo. Občani bodo konkretnije sodelovali o številnih vprašanjih. Med drugim bodo sodelovali o gospodarskih in socialnih vprašanjih, o šolah in otroških vrtcih, o športu in knjižnicah ipd.

Poudariti pa je treba, da načrt, po katerem naj bi razdelili mesto in okoliške kraje, in ki ga zagovarjajo stranke leve sredine, ne odgovarja stvarnosti. Taka razdelitev je nesprejemljiva. Nesprejemljiva je tudi zato, ker ne upošteva stvarnosti celotnega občinskega področja. Stranke leve sredine se namreč zavzemajo, da bi zaenkrat osredotočile razpravo, v mestnem svetu v glavnem na področja: Sv. Križ-Prosek, Kjadin-Sv. Alojz in naselje Sv. Sergija.

Kot je znano, komunisti zahtevajo pravico, da Slovenci govorijo v svoji materinščini. Tej zahtevi leva sredina nasprotuje.

V razpravi o decentralizaciji tržaške občinske uprave so aktivno sodelovali tudi občinski svetovalci KPr.

Koristna srečanja

Tovariški razgovori med predstavniki Zveze komunistov Slovenije, tržaške federacije in tajništva deželnega komiteja KPI

Meseca maja je bilo več prilik za srečanje predstavnikov Zveze komunistov Slovenije, tržaške federacije KPI in deželnega komiteja KPI.

Dne 20. maja sta bila v Trstu tovariša inž. Andrej Marinc, tajnik Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije in prof. Vinko Trček, predsednik komisije za mednarodne stike pri ZKS. Ob tej priliki sta bila tudi na obisku pri tržaški federaciji in tajništvu deželnega komiteja KPI. Obisk je potekal v prisrčnem ozračju.

Dne 24. maja so se predstavniki tržaške federacije in tajništva deželnega komiteja KPI udeležili svečanosti ob odkritju spomenika tovarišu Ivanu Regentu v koprski delavski univerzi. Na tej pomembni manifestaciji, ki je bila v okviru proslav 50-letnice ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije, je tovariš Vilfan govoril o liku in o delu Ivana Regenta, revolucionarja in voditelja Slovencev v boju za narodno in socialno osvoboditev. Prisotna je bila tudi Regentova vdova, tovarišica Malka. Ob tej priložnosti so se predstavniki tržaške federacije in deželnega komiteja KPI srečali v predstavniki obalnega komiteja Zveze komunistov Slovenije.

Dne 25. maja so se tudi predstavniki naše partije udeležili manifestacije v počastitev 25-letnice ustanovitve Zveze Italijanov Istre

Tesnejše sodelovanje z ARCI bi koristilo našim društvom

ARCI — Associazione Ricreativa Culturale Italiana — je vsedržavno združenje, ki skrbi za rekreativno in kulturno dejavnost predvsem v prid delovnih ljudi. V to združenje se lahko včlanijo posamezniki, društva, zveze društev, upravni odbori ljudskih in zadružnih domov, počitniške skupnosti ipd. V okviru tega združenja delujejo tudi krožki, ki razvijajo svojo dejavnost na specifičnih področjih

oooooooooooooooooooooooooooo

Slovensko gledališče iz Trsta v Novem Sadu in Beogradu

Slovensko gledališče iz Trsta je prejšnji teden glasovalo v Sterijinem pozorju v Novem Sadu. Nastopilo je farso Josipa Tavčarja Red mora biti. Za predstavo je vladalo veliko zanimanje. Delo je bilo simultano prevajano v srbohrvaščino. Kritika je poudarila izvirnost Tavčarjeve dramaturgije, ki posega v probleme sodobnega človeka. Podčrtano je bilo tudi, da je umetniška raven tržaškega Slovenskega gledališča izredno visoka.

Iz Novega Sada je tržaško Slovence gledališče odšlo v Beograd, kjer se je kot gost tamkajšnjega Jugoslovanskega pozorišta predstavilo z že omenjenim delom, s Plautovo komedijo Amfitruo in s Čeho dramo Tri sestre. Beograjsko občinstvo je slovenske gledališke umetnike iz Trsta izredno toplo sprejelo.

Na zadnji predstavi so bili tudi najvišji jugoslovanski državni voditelji, med katerimi je bil tudi predsednik Tito.

oooooooooooooooooooooooooooo

in Reke v Umagu. Po govoru tovariša Edvarda Kardelja, ki je imel velik odmev, so bili naši tovariši gostje Zveze Italijanov Istre in Reke.

Številni naši tovariši iz Trsta in drugih krajev dežele so se udeležili tudi slavlja ob 25-letnici ustanovitve tržaške garibaldinske udarne brigade, ki je bilo prejšnjo nedeljo v Lokovcu. Tudi na tem slavlju so se naši tovariši srečali s tovariši z druge strani meje in potrdili staro prijateljstvo.

V vseh teh srečanjih in v prijateljskih razgovorih gledamo koristne doprinos k medsebojnemu spoznavanju in tudi razvoju sodelovanja, ki je v skupnem interesu. Tudi s temi srečanjimi se uresničujejo smernice, ki so izšle iz kongresov komunistov in kolikor se nas tiče, smernice XII. kongresa KPI.

M. C.

Širite in podpirajte „Delo“

Udeležite se praznika tiska v Jamljah pri Doberdobi

kot so n.p.r. krožki filmskih amaterjev, folklorne skupine ipd.. V zadnjem času nastajajo v okviru združenja ARCI tudi krožki radijskih in televizijskih abonentov. Ti krožki n.p.r. prirejajo posebne diskusijske večere o vsebini radijskih in televizijskih programov ter se zavzemajo za to, da bi ti programi ustrezali potrebam in zahtevam delovnih ljudi.

Združenje ARCI je laično in napredno usmerjeno. Pri vsej svoji dejavnosti se sklicuje na načela protifašistične in osvobodilne borbe, svobode in demokracije, bratstva in miru med narodi.

Prvi krožki ARCI so nastali kmalu po osvoboditvi. Iz njih se je razvila sedanja organizacija, ki je zlasti močna v srednji in severni Italiji, kjer aktivno deluje na tisoče krožkov in krajevnih združenj. Pred dvema letoma je bilo združenje ARCI priznano od državne oblasti. Po tem priznanju je združenje doseglo tudi pomembne ugodnosti. Tako kot ACLI, ENAL in razne druge organizacije ima sedaj tudi ARCI pravico do subvencij iz javnih sredstev. Prireja tudi razne strokovne in splošne izobraževalne tečaje. Društva, ki imajo ustrezne sedeže, si lahko preskrbijo dovoljenja za bifeje ali bare, družabne in kulturne prireditve imajo znatne davčne olajšave, prosvetni delavci imajo možnost zavarovanja proti nezgodam itd.

Združenje ARCI že več let sodeluje s podobnimi ustanovami v Jugoslaviji in v nekaterih drugih socialističnih deželah. Aktivno je zlasti sodelovanje z nekaterimi ustanovami na Hrvaškem. Vendar pa to sodelovanje še ni načrtno. V glavnem je prepuščeno iniciativi posameznih društev odnosno ustanov. Turinska sekcija ARCI je že pred več leti navezala stike s Slovenijo.

Nekoliko kasneje so bili navezani prvi neuradni stiki s Slovensko prosvetno zvezo. Aprila 1968 je glavni tajnik ARCI obiskal sedež SPZ v Trstu, preteklega maja pa sta podpredsednik in tajnik SPZ bila na obisku v Rimu. Tako razgovori, ki so se začeli v Trstu kot razgovori v Rimu so pokazali, da je možno vzpostaviti konkretno sodelovanje med obema organizacijama. Predlagano je bilo, naj bi se Slovenska prosvetna zveza kot samostojna slovenska organizacija pridružila vsedržavnemu združenju ARCI in naj bi skupno z nekaterimi včlanjenimi društvi postala tudi posrednica sodelovanja s sorodnimi organizacijami v Sloveniji. Osrednje vodstvo ARCI priznava Slovensko prosvetno zvezo kot osrednjo prosvetno organizacijo slovenske manjšine v Italiji, priznava tudi načela, na katerih je ta naša enotna laična prosvetna organizacija osnovana, to so načela osvobodilne borbe, ter vlogo, ki jo ima in jo mora imeti med Slovenci.

V nekaterih krogih so v zadnjem času nastali določeni »dvojni« zaradi sodelovanja Slovenske prosvetne zveze z ARCI-jem. Omenjeni krogi »se boje«, da bi tesnejše sodelovanje med obema organizacijama škodovalo slovenskemu značaju SPZ. »Boje«, se, da bi pristop SPZ k ARCI-ju spravil v nevarnost samostojnost SPZ. Vsa bojazen je povsem neutemeljena in odveč, kajti SPZ v vsakem primeru ohrani vso svojo nedvisnost, ves svoj slovenski značaj, dočim bi včlanjena društva imela od formalnega pristopa in konkretnega sodelovanja pomembne koristi.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kulturna kronika

Dramska skupina s Proseka-Kontovela v Brežicah

Dramska skupina prosvetnega društva Prosek - Kontovel je v petek 6. junija nastopila na reviji amaterskih dramskih skupin Slovenije v Brežicah. Igrala je dramo Mire Miheličeve Svet brez sovraštva.

Nastop na reviji dramskih družin v Brežicah je nedvomno lepo priznanje in obenem tudi nagrada poštvalnim igralcem - amaterjem s Proseka - Kontovela.

Kot je znano je dramska skupina prosvetnega društva Prosek - Kontovel spada med najboljše dramske skupine v naši deželi in deluje že mnogo let. Leta 1960 je igrala Lipahovo veseleloigro Glavni dobitnik, leta 1961 Berkeleyjevo veseleloigro Dopust na Francoskem, leta 1962 Petrovičovo dramo Klic zemlje, leta 1962 ljudsko igro Manice Komanove Prisega opolnoči in kasneje ljudsko igro Franca S. Finžgarja Naša kri, Golarjevo ljudsko igro Dekle z rožmarinom, Linhartovo veseleloigro Županova Micka, Thomasovo komedijo Osem žensk. Skoraj z vsemi navedenimi deli so proseško - kontovelski igralci gostovali tudi v sosednjih vaseh.

Ob priliki nastopa na reviji v Brežicah je prosvetno društvo Prosek - Kontovel izdalo lično brošuro, ki jo je uredil Marjan Pertot.

Uspeh ansambla Bordon

Na tekmovanju pod naslovom Novi ansambl - nove melodije, ki ga je organizirala RTV Ljubljana, se je izredno močno uveljavil Trio Bordon iz Doline Stokovna žirija mu je dodelila prvo mesto, po oceni občinstva pa je skupaj z ansamblom Ottavia Brajka iz Izole prav tako na prvem mestu.

Kot je znano nastopata skupno z godbenim triom tudi pevca Dario in Darko.

Omenjenega tekmovanja se je udeležilo 25. ansamblov.

Stoletnica čitalnice v Štandrežu

V ponedeljek, 2. junija zvečer so se v Štandrežu zaključile prireditve za proslavo 100-letnice slovenske čitalnice. Zadnja dva dni so bile prireditve združene s praznikom špagljev. Vse prireditve je pripravil enoten odbor v katerem so bili predstavniki p. d. »Oton Župančič«, športnega društva »Juventina«, p.d. »Štandrež« in Kmečkega društva.

Zadnje tri dni je še vedno bila odprta razstava primorskega tiska in razstava slik z naslovom »Slovenski umetniki v goriških zasebnih zbirkah«, ki sta med občinstvom zbudili veliko zanimanje in sta bili zelo dobro obiskani.

Vse prireditve v Štandrežu so bila dobro obiskane, saj so bile vse brez izjeme na visoki umetniški ravni. Naj omenimo nastop pravkov ljubljanske Opere, ki je bil preteklo soboto zvečer. Nastopili so: Vilma Bukovčeva, štandreški rojak Miro Brajnik, Ladko Korošec, Marcel Ostaševski in Božena Glavač; sodelovala sta tudi baletna solista Lidja Sotkar in Janez Mejač.

V nedeljo zvečer pa so »Veseli planšarji« iz Ljubljane s humoristom Lojzeto zabavali občinstvo s svojimi valčki in polkami. Vse lo razpoloženje se je nadaljevalo pozno v noč.

Proslava 100-letnice štandreške čitalnice pa se je zaključila v ponedeljek 2. junija zvečer. Ob 9. uri zjutraj so srednješolci priredili razstavo ex-tempore na glavnem trgu v Štandrežu. Zvečer pa je gostovalo gledališče iz Nove Gorice s komedijo v treh dejanjih »Naši trije angeli«.

